

Texten är automatiskt genererad. Vi har i nuläget endast möjlighet att erbjuda transkriberingar i obearbetad form.

Sedan början av artonhundratalet har antalet våtmarker i Sverigeminskat kraftigt. Mossar, ängar och kärr har genom åren dikades ut och torrlades för att användas som odlingsmark. Men idag är synen på våtmarker en helt annan och intresset för att återställa dem är i dag stort.

Bara under 2021 satsar den svenska regeringen 350 miljoner kronor på att restaurera, återvända och anlägga nya våtmarker. För våtmarker är inte bara bra för klimatet utan kan också fylla en viktig funktion inom lantbruket. Du lyssnar på podden Landet med mig Håkan Montelius och i dagens avsnitt är det gummistövlar på som gäller. Ja på gummistövlarna idag. För nu ska vi ut i våtmarken. Faktum är att Sverige är ett av världens våtmarkstätaste länder och detta trots att mängden våtmark har minskat med ungefär en fjärdedel under de senaste 200 åren. Så vad är grejen med våtmarker och vilken nytta gör de för miljön och klimatet och lantbruket? Och hur gör man om man som markägare vill anlägga en egen våtmark? Ja, det här ska vi prata om i dag och därför säger jag hej och välkommentill dagens tre gäster. Först och främst välkommen till Eva Amnéus Mattisson som är projektledare för våtmark och arbete på Naturvårdsverket. Tack så mycket! Och hej Maria Gustavsson Länsstyrelsen Östergötland är samordnare för övergödningen arbete bland annat.

Hej hej! Och sist men inte minst Mathias Jonsson, lantbrukare på Ogestad egendom utanför Gamleby i norra Kalmar län. Hej Mathias!

Hej! Och det driver du tillsammans med dina tvåbröder, ska vi tillägga. Ni är också en av Sveriges största gårdar och mjölkproducenter.

Ni har ungefär 5000 djur på gården.

Eva, Maria och Mathias. Jätteroligt att ha er här med i podden. Jag tänkte börja med första frågan till dig, Eva rent generellt. Vad gör våtmarker för nytta för lantbruket och för miljön och för samhället? Det beror på hur och var du anlägger din våtmark eller restaurera våtmarker. Men det kan både vara till nytta för biologiskmångfald, både direkt och

indirekt genom att det bara finns strandkanten och våtmark också. Det är en del i den gröninfrastrukturen. Det kan bidra med klimatanpassning. Men det som regeringen trycker på nu och därför som regeringen satsar så mycket pengar i år och kommande år på våtmarker. Just det är minskad klimatpåverkan. Förutom andra nyttor så är det just minskad klimatpåverkan som står i fokus. Attom vi återvänder torra marker som vi dika ut så kan vi göra. Kan det bidra till Sveriges mål? Klimatmål då? Framåt så att det är ganska ambitiösa mål som sätts ut igen. En statlig utredning som kom förra året. Hur ser tillståndet ut för de svenskavåtmarkerna? Jag skulle säga att. Det går åt rätt håll, men det är fortfarande inte bra. Det blir lite olika beroende på var i landet och vad du tittar på för någonting. Men bara klimatförändringarna påverkar ju också våtmarkerna direkt. Maria Du som arbetar med övergödningen frågar Vad skulle du säga? Är nyttan med våtmarker ur ditt perspektiv? Ur mitt perspektiv handlar det mycket om att minska fosforpartiklar från att komma ut till åar och sjöar så att vi ska försöka bromsa upp vattnet så du hinner sediment. Och sedan vill vi gärna jobba med det som vi kallar multifunktionella våtmarker. De har fler än ett syfte att vi lägger om, kanske så att man kan ta det till bevakning eller att det är. De är både optimerade för att stoppa upp slitaget och vi vill också mångfalden eller att vi gör dem långt ner och kustnära så att de också gynnar gäddan. Vi försöker som alltid jobba in flera syften. Det blir mycket mer kostnadseffektivt. Och Mattias då? Ni har bedrivit ett ganska aktivt arbete på Augustas ägor med att anlägga just nya våtmarker. Kan du berätta lite grann om det egentligen? Ingåll ingår i ett betydligt större projekt som vi har som har pågått härunder fyra fem års tid egentligen. Men det Maria beskriver det ju. Vi har ju en inre Wikeni gamla Bredviken. Är ju precis en sådan där djup. Vi har en djup håla där med en tröskel vi med en meters djup i inloppet. Och sen har vi 16 meters djup och där man har väldigt stor övergödning och där vi äntligen vattnar upp det varma vattnet på vår åkermark för att ta hand om näringsämnen och att försöka rena vattnet. Då är ju våtmark. Projektet är ju en del av det. I dagsläget har vi nog anlagt

ungefär fem 4 5 hektar ny eller restaurerat och anlagt ny våtmark. Vi har även gjort statistiken och där vi också gjort det med breddningen av djup i öppningar som Maria pratar om just för fosfor. Sedimenten näringen skall.

Sedan är det ytterligare. Fyra hektar som är projekterat som vi då inte har riktigt påbörjat, avvaktar den våtmarken just nu då för att kunna starta med en ny grävning där.

Samtidigt har vi använt massorna till landhöjningen av låglänta marker som har varit översvämningar belägna tidigare så att vi flyttat cirka 25 30.000 kubikmeter jord ifrån grävningarna till ett land, höjde översvämningssdrabbade belägna markerna för att minska översvämning för

översvämningar. Det är ett stort problem, men det gäller näringsrika lager och egentligen är det ju

idé att höja vattenkvaliteten då det är vattnet som släpps ut i Östersjön igen. Och det vi avslutade med ett brända avlopp

och en del vatten. Fördröjande åtgärder i hela hela

ekosystemet så att säga kan man säga. Det här har ju såklart

en positiv effekt på vattenkvaliteten i Östersjön. Men vilken

nytta har konkret av det här i ert eget lantbruk?

För det första så är det så att vi är ett stort

jordbruksföretag och om vi inte gör rätt så ger vi ju stor klimatavtryck, både rätt och åt fel håll.

Vi har en målsättning att vi ska vara hållbara och vi har

också tagit ett beslut om att vi ska. Vi ska vara CE och

neutrala i framtiden. Vi har egentligen försökt att identifiera

de svagheter som vi har, för jordbruket blir ju många

gångar beskyllda för just övergödningen. Och jag tycker det är

viktigt att man visar på de åtgärder man kan göra

för att minimera risken för att säga att man ska ha noll

risk. Det kanske kanske är svårt i alla lägen, men men på

något sätt måste man väga in alla delarna i just i

jordbruket med biologisk mångfald är ju också en oerhört

viktig del.

Men men, för oss är det också viktigt att påvisa att vi gör

vad vi kan för att minska näringslivstopparna och näringslivet

är också något som kostar jordbruket pengar. Jag vill säga att

det är en dubbelnytta med det, att minska läckaget.

Maria Gustafsson, länsstyrelsen i Östergötland. Om man som

lantbrukare idag vill anlägga en våtmark på sina ägor. Vad

finns det då för bidrag att söka och vad kan man få för stöd? Vi jobbar med åtgärdsordning på länsstyrelsen i Östergötland och en del andra länsstyrelser har det också. Och fördelen vi gör är att vi hjälper lantbrukaren genom den här djungeln av stöd för till EU-djungeln. Men det finns ett bidrag från Havs och vattenmyndigheten som heter Lokalvatten, vårt projekt. Och det är främst då till övergödningen. Åtgärder då? Primärt finns det låna från Naturvårdsverket som är lokala naturvårdsprojekt som är främst för biologisk mångfald och vattenförsörjning. Sedan finns det landsbygdsprogrammet där man kan klämma in en rad olika våtmarker. Beroende på hur man utformar dem så vet vi att länsstyrelsen att vi hjälper lantbrukaren till att hitta vilka som passar den bäst för att det är svårt att veta vilka man ska satsa på. Och det gäller att lägga ner all den här tiden på rätt stöd för vad man gör. Om man söker ett stöd så får man ofta pengarna. Vi tycker inte att det är lantbrukaren på jobb att lista ut hur man ska få bidrag till. Det hjälper vi till med och det brukar bli bra.

Mattias Hur har ni gjort för att finansiera ert arbete? Ja, men vi har. Vi har ju fått bidrag både från Lona och från Lova tid till de här projekten och det är ju huvudsakligen kommunerna som har hjälpt till med att öka bidragen. Vi har ju fått relativt stora bidrag. Skulle vilja påstå till de här projekten allt från upp till 90 procent finansiering och ner till 50 procent finansiering beroende på vilka åtgärder vi valt själva. Våra egna insatser har vi till exempel inte valt att ta ut i pengar, utan vi kör mer struktur i kalk för att. Så det har ju sett lite olika ut. Vi har ju sett när vi började med det här 2018 och lantbrukare har förstått att de får hjälp av oss så har våra åtgärder bara skjutit i höjden för att det är ett hinder för markägare att försöka göra någonting när man inte vet vilket bidrag som man ska ge sig in i och börja gräva i. Så det tror jag är viktigt för framtiden att det finns hjälp att få i djungeln. Men en fråga till er Eva Maria. Fram till för några decennier sedan så fick man ju som lantbrukare stöd för att just gräva igen och dika ut och anlägga ny jordbruksmark och få bort våtmarkerna. Och i dag har ändrats. Hur tänker ni kring den förändringen? Men det är ju en följd av samhällets och hur samhället har skiftat fokus

också. Och också en änen följd av att vi är duktiga på att producera på de marker vi har, gissar jag. Det är så jag tänker i alla fall. Men det här är ju kommun där förbudet mot markavvattning var en följd av att man insåg att nu håller vi på att ta bort allting.

Alltså 90 procent av alla ursprungliga våtmarker i vissa områden är borta. 90 procent. Då kan man ju bara gissa hur det såg ut på slätten eller i Skåne för 150 år sedan. Men det är ganska bra. Det är ju ganska nyligensom man inte om man tar övergödning, frågar exempelvis där det ju ganska nyligen vi fått bukt med alla tunga källor som har släppt ut. Om man tar alla gördet med en term belastar det sjöar också. Att byta viken är inte belastat på samma sätt. Det är gamla synder som har dött avlopp och gödsel som bara har läkt, för man har inte vetat mer. När man lärde sig det här så satte man ju stopp för det. Men de gamlasynderna är fortfarande kvar och det är samma sak som att dryga ut våtmarkerna. Vi måste åtgärda det nu när vi har lärt oss mer. Är ambitionen att man ska återställa allavåtmarker som har dikades ut? Nej, det går inte. Det är mycket av den allra bästa. Åkermarken idag är ju på gamla marker så det är inte så utan man får tänka platsoptimerat. Vi vill ju göra det på de här gamla försummade åkermarken som idag kräver en investering för att återställa. Där kan man börja diskutera om man ska göra något. Men men, på fungerande åkermark idag finns det inget intresse av att göra det. Då skulle det kunna vara att man skulle göra en bevattningsstam, våtmark. Om man på lantbrukets initiativ vill göra någonting. Men samtidigt så finns det som sagt just den här klimatpåverkan från utdikade torrmarker är inte försumbar. Den kan man räkna på.

Och som sagt, målsättningarna är höga i utredningen som man kallar för vägval. Utredningen pekar på 100.000 hektar skog och 10.000 hektar jordbruksmark som behöver återvinnas.

Och den den klimatvinsten är betydande någonstans i klass med biltrafiken om jag minns rätt. Det har vi ju inte. Där har vi ju knappt börjat i Sverige om man jämför med Danmark till exempel som är väldigt mycket mer aktiv just när det gäller även återhämtning på produktiv jordbruksmark. Var ska

den här marken återvinnas? Så är det just i jordbruksområden eller kan det vara vad som helst? Ska den ha mestklimat effekter. Då är det bördiga områden som är mest intressanta i södra Sverige. Vi har jobbat med återvinning av torra marker och då ska vi finnas på de här ställena som inte är produktiva idag. Och det är ju en betydande andel, så det kan ju vara om en lantbrukare har 5 hektar som är dålig och det är sumpmark och så där.

Det är de ställen som vi riktar in oss på. Min fråga till Eva När du säger det här med klimatmålen har man även räknat på kol, i lagring och på den alternativa användningen som är på markerna idag jämfört med och dränka dem igen till exempel. Det tycker jag är en viktig bit i det hela när man börjar jämföra de olika alternativa användningsområdena för markerna. Det är utanför min kompetens, men det är ju inte så att när man ska återvända utan torr mark, för för klimatets skull så är det ju bara det att den ska vara blötare. Torven ska vara blöt, men det betyder ju inte att du behöver släppa produktionen. Men det blir en annan produktion där som man kallar kultur. Och det kan ju också vara lösningen i framtida torra somrar. Den typen av marker kommer ju producera foder. Även när det blir en sommar som 2018 så kommer det antagligen finnas reserv foder på de markerna så det är också bra. Det kan vara en bra försäkring av att ha den här typen av marker som är just foder marker för torra år. För klimatförändringarna kommer vi kommer få fler torra år och vi kommer få fler blöta år. Så om man då kan också ha våtmarker som som liksom fungerar åtminstone i den lokala skalan, reglera vattnet.

Mattias. Upplever du att jag varit krångligt för er att anlägga nya våtmarker? Vi pratar både dels regelverk och tillstånd och administrationen kring den här processen. Bortsett från det rent praktiska. Det har inte varit svårt, det har gått. Har vi haft hjälp med det så jag kan väl inte säga för mycket. Men jag upplever inte att vi har stött på några hinder hitintills. I alla fall inte från myndigheterna håll, utan det har väl gått ganska så, så enkelt skulle jag säga. Sen är det ju alltid så att ibland så ibland är myndigheterna lite stelbenta för ibland så skulle man vilja göra lite kompensering åtgärder när man

ändå gör. Dels kanske funderingar kanske lägga in något dike. Jag kan tycka att det kan vara något med sig in i framtiden, att för att öka viljan skulle det kunna vara ett sätt. Och då tänker jag egentligen. Det till exempel som ibland kan vara en begränsning. Jag möter också de funderingarna, en vilja

att kunna göra ekologisk kompensation. Men det finns inte. Men jag möter det också. Maria har ju varit inne lite grann på det här med att det finns en del hinder och det kan vara lite stelbentibland. Ni pratar lite grann om viljan här också från lantbrukarna. Hur skulledu säga att det ser ut med engagemanget och vilka är det som driver de här frågorna? Är det? Finns det en vilja och ett engagemang hos lantbrukarna? Eller är det framför allt från Myndighets Sverige som man vill driva på den här utvecklingen? Jag möter ett jättestort engagemang för lantbrukare. Det är ju sällan som jag måste gemig ut och ragga lägen utan folk hör av sig till oss för att de är intresserade för att de vill gör skillnad och att de eller de behöver bevakning och vill göra det på ett biologiskt bra sätt så att viljan finns, absolut. Där ute ser jag ur mitt perspektiv. Jag tänker på en. Var det inte LRF som gjorde en enkätundersökning som visade att 40 procent av de våtmarker som är anlagda och restaurerade görs utan bidrag?

Det är klart att det finns en jätte vilja från dem och det finns det ju även från ideella organisationer som jobbar med naturvård eller fåglare eller från sportfiskarna. Och det finns det också från myndighetshåll. Och jag ser det ju lite som som ibland hamnar i för mycket ansvar på en lantbrukare som vill göra åtgång. Men det finns ingen hjälp att få och då tar det stopp. Så man behöver. Vi som sitter på myndigheter behöver verkligen hjälpa till för att få det att bli av. Men om man som lantbrukare vill söka stöd eller vill få hjälp för att man vill anlägga våtmarker eller göra andra åtgärder för att stärka den biologiska mångfalden till exempel, eller minska näringsrikt kött. Vad är ert bästa råd i så fall? Ja, det är väl det väl egentligen att

man tar in någon form av rådgivning, för jag tror att det är nästan omöjligt att sätta sig in i alla regler och lagar, utan det finns i dem en typ som man faktiskt kan det här. Så rådet är faktiskt att ta kontakt med någon som jobbar med de

här frågorna, för där får man snabbast hjälp. Ja, det skulle jag säga också. Och vet man inte vem man ska kontakta skaman alltid kontakta sin LRF avdelning så kan de hjälpa till och se om det är den personen på näringen som du ska kontakta för att få rådgivning eller den här personen på länsstyrelsen. Eva Vad säger du?

Det finns inget att tillägga. De säger precis så.

Ta hjälp så att det blir då också så att man ser till att man får de nyttor som man vill ha och inte får oönskade effekter.

Vatten är ju liksom fyra dimensionellt. Det är inte så lätt.

Allt det här är vatten. Vatten är.

Väldigt svårt men också helt fantastiskt att det är säkert. Det är lätt att göra fel, men det är också lätt att göra rätt om man gör rätt från början.

En avslutande fråga till er alla vad hoppas ni ska hända framöver? När vi pratar våtmarker? Jag hoppas att markägare och lantbrukare kommer över den här lilla spärren som finns i dag. I dag är det många som ser att här kommer behöva tillstånd. Jag måste ha de här reglerna och jag måste fixa det här så det blir liksom ett hinder ett administrativt hinder i dag och jag hoppas att folk kan tänka att jag kontaktar rådgivaren ändå.

Det är ofta så att jag måste göra allt, pappersarbetet i det. Jag löser det utan bara vill och kontakta någon. Eva, vad säger du?

Men jag hoppas på att vi alla som av olika anledningar vill ha mer våtmarker i landskapet jobbar tillsammans för att sänka här trösklarna. De administrativa hindren,

de ekonomiska frågeställningarna som kan komma.

Det hoppas jag på. Och Mattias, vad säger du?

Ja, jag kan väl bara hålla med. Samtidigt så är jag också mån om att vi inte ska konservera den utvecklingen vi lever i, utan vi måste. Vi måste kunna fortsätta utvecklas och att vi kan utvecklas ihop med myndigheterna i det är rätt väg. Det får inte bara bli hinder utan det ska också vara möjligheter och jag tror att jag tror att man måste jobba tillsammans mer i de frågorna.

Och det får faktiskt bli sista ordet i dagens avsnitt. Stort tack! Mathias Jonsson från Ogestad gård. Även stort tack till Eva Amnéus Mattisson på Naturvårdsverket och Maria

Gustavsson på Länsstyrelsen i Östergötland. Tack för att ni var med i podden Landet. Tack! Tack! Tack och även stort tack till dig som har lyssnat. Hoppas att du känner att du har tagit dig torrkod genom det här samtalet. Vi hörs igen i nästa avsnitt.